

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vniuers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

7. Quando, & quomodo iusiurandu[m] contractus, & conuenta confirmet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

num iusurandum est iuri, & rationi naturali consentaneum.

Quarto queritur, An iusurandum vim ullam habeat contra bonos mores? Respondeo cum communi omnium sententia nullius esse momenti. *cap. Non est obligatorium, de reg. iuris in 6. dicitur: Non est obligatorium contra bonos mores praestitum iuramentum. & l. Si vnus. §. Illud ff. De pactis, sic habetur: Illud nulla pactioe effici potest, ne dolo praestetur. l. Conuenire ff. De pactis dotalibus, statuitur: Conuenire non potest, nec illa quidem pacta seruanda sunt, ne ob res donatas, vel amotas agatur: quia altero pacto ad seruandum mulieres inuitantur, altero in civile impugnantur: ceteri conuenere ne ob impensas necessarias agerentur, tale pactum non est seruandum, quia tales impensa dotem, ipso iure minuit. Et l. sequenti Pomponius, dicitur: Pomponius autem maritum non posse pacisci, ut dolum solummodo in dote praestet. l. Si vnus. §. Pacta ff. de Pactis, habetur: Pacta, quae turpem causam continent, non sunt obseruanda: veluti si paciscatur, ne furti agam, vel iniuriarum si feceris. Expedit enim timere furti, vel iniuriarum praeniam. Sed post admissa haec, pacisci possumus. Item, ne experiar interdico, Vnde vi, quatenus publicam causam contingit, pacisci non possumus. Et in summa, si pactum conuentum a re priuata remouum sit, non est seruandum. Haec ibi. Et cap. Quomodo, De iureiuran. dicitur: Illud autem iuramentum est proculdubio; emerari, si vir iuret uxori, quod eam super nullo crimine accusabit. Quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare cum viro absque contumelia Creatoris, tunc deberet illam ad iudicem suum deferre. Haec Pontifex. Vnde Glossa recte ait: Si aliquis iurando promittat se non denuntiaturum fontes, non valet iusurandum: quia aditus patet feret delictis. Similiter si quis iurando promittat se non patet saluum arcanum suae fidei commissum, iusurandum irritum est, & inuile, si arcanum sit iniquum, & praesertim communi saluti Reipublicae noxium.*

Animaduertendum est, bonos mores esse varios; alij enim sunt, quos ius naturale praescribit, & imperat. Alij, quos scriptum diuinum ius praecipit. Alij vero, quos ius scriptum canonicum, vel civile constituit. Cum igitur communis sententia docet, vim nullam habere iusurandum contra bonos mores, intelligit contra bonos mores iuris naturalis, vel diuini scripti, vel Canonici. Secus autem est, si iusurandum sit solummodo contra bonos mores iure civili institutos, de quibus capite sequenti tractabitur.

Caput VII.

Quando, & quomodo iusurandum contractus, & conuentus confirmet.

PRIMO queritur, An iusurandum confirmet contractus, qui alioqui irriti essent, & inanes iure civili? Quod est querere, An id, quod fit, & iureiurando firmatur, eo ipso, vim habeat; cum tamen alioqui iure civili sit irritum? De qua quaestione agunt Pontificij iuris interpretes in ca. Cum contingat, De iureiuran. & cap. Licet. De iureiuran. in 6. & ciuilibus iuris doctores in l. Sacramen. c. Si aduersus venditionem. Praesertim Bartho. Paul. Alberic. Salyc. Cornueus, lalon. Vnde Barth. in l. Si quis pro eo. ff. De fidei iusuribus, quasdam praecipiones, & regulas tradit, in quibus quidam conueniunt, alij non item. De quibus etiam multa Abbas in cap. Cum contingat.

de iureiuran. Couar. in cap. Quomodo pactum, de pact. in 6. p. 2. §. 1. & sequentibus.

Prima est: Quoties contractus est contra bonos mores iuris naturalis, vel diuini, vel Canonici, etiam si iureiurando firmetur, non fit ratum, & firmum. Exempli gratia: Pactum, inquit, ne dolo in contractibus praestetur, hoc est, Ne si quid mali dolo fiat, resarciatur, reddaturque. Item: Pactum ut quis domo expellat uxorem, & filios suos. Item: Pactum, ut quis venenum praebat patri, vel alteri innocenti. Pactum, ne quis delinquentem acculet, aut ne quis arcanum iniquum, & noxiu Reipublice salutis patefaciat ijs, quibus debet.

In hac quidem prima Regula à Bartholo posita conueniunt omnes: ea enim colligitur ex cap. Non est obligatorium. De reg. iuris in 6. & l. Contractum. ff. De reg. iuris. & ex l. Non dubium. C. de legibus. At vero in huius Regulae confirmationem, aliqua exempla in medium producit Bartholus, quae ceteri non probant. Alij enim pactioem futurae beneficentiae factam absque consensu eius, de cuius hereditate agitur, etiam iureiurando firmatam non valere. Quis, inquit, est contra bonos mores naturales, quoniam datur occasio optandae mortis alterius. Sed alij multi, teste Couar. in c. Quomodo, de pact. in 6. p. 2. in ius. n. 2. docent, huiusmodi pactioem esse quidem iure civili interdictam. l. vlt. & l. Pactum quod dotali. C. de pactis. & l. Pactum dotali. C. de collationibus; sed non iure naturali, siquidem & fieri potest consensu eius, de cuius hereditate tractatur, & auctoritate Principis; & tamen occasio optandae mortis etiam in his casibus non tollitur. Secundum proponit Bartholus exemplum: Vt si quis iurando promittat non se reuocaturum primu testamentum factum. Nullum est, inquit, iusurandum, quia est contra bonos mores naturales, ut constat ex l. Stipulatio. ff. De verborum significatione. vbi iuriconsultus ait: Stipulatio hoc modo concepta: Si heredem me non feceris, tantum dare spectat: inutilis est, quia contra bonos mores est, nimirum contra liberam testandi voluntatem, quam huiusmodi promissio, & iusurandum adimit. Plerique tamen, ut testatur Couar. in rubr. de testam. p. 2. num. 15. hoc exemplum non probant, quia tantummodo iure civili videtur esse interdictum pactum de non reuocando testamento iam facto. Tertium producit exemplum: Vt si quis, inquit, faciat donationem omnium suorum bonorum, etiam futurorum, & iureiurando confirmet, aut non subsistere huiusmodi pactum, etiam iureiurando manentem, quia est contra bonos mores naturales: aufert enim liberam testandi facultatem. Hoc exemplum Bartholi multi vtriusque iuris interpretes approbant, quos citat Couar. in Rubrica de testam. p. 2. nu. 4. Sed alij hoc pariter exemplum improbant, quoniam donatio omnium bonorum etiam futurorum, solum videtur esse iure civili prohibita, ut constat ex l. vlt. c. de pactis. & l. Hereditas. C. de pactis conuent.

Secunda Regula Bartholi est: Quando lex ciuilibus ob publicum, & commune bonum potissimum lata est, iusurandum interpositum in contractu ea lege interdicto, eum non confirmat: quia in cap. Si diligenti, De foro compet. & cap. Ad apostolicam, de Regularibus, & l. Ius publicum. ff. de pactis, plane dicitur, non posse ius publicum pacto priuatorum tolli. Huius secundae Regulae Bartholus exempla producit, vt l. 2. & l. Quomodo modum l. Omnes propegi. l. Originarios. C. De agricolis, & censibus sanctum

est, ne quis possit vendere prædium, & retinere colonos agriculturæ prædij adscriptos: quæ lex lata est ob communem agriculturæ bonum. Ideo, inquit Bartolus: Si quis prædium emendo hoc iure cederet, & iureiurando firmaret, nihil efficeret. Item in l. Senatus ff. de contrahen. & l. Cetera ff. de legat. 1. Statutum est, ne quis domum, villamve diruat, quod plus sibi acquiratur. Item, ne quis vendat marmora, aliaque res affixas ædibus, eo quod inter sit Reipublicæ, ne ædificia publica, siue priuata deformentur. Si quis igitur hoc iure cederet, & iureiurando confirmaret totum irritum esset. Item l. Propterandum ff. Sed etsi quidem. C. de iudic. Statuitur infatiam litis per triennium extinguui, ne lites immortales fiant. Si quis iurando hoc iure cederet, nullus esset contractus, ait Bartholus. Quod Felinus, Imola, Alexander, & Couarruias approbant, vt videre licet apud ipsum Couar. in cap. Quamuis. de pact. in 6. p. 2. §. 1. nu. 2. & 3. Similiter in l. 2. C. de donationibus inter virum, & uxorem. & l. Miles ita. §. Mulier ff. de militi. §. ff. am. Statuitur, si quis miles meretrici, aut concubinæ donauerit, donatio non valet; idem quoque iuris, ait Glossa est, si quis Clericus, vel aduocatus donet eidem, quoniam iure Clericus, & aduocatus milites quamuis non armati censentur. Quare etiam si iureiurando firmetur non valet, ait Bartholus, & approbant Couarruias, Aymo, Ripa, Antonius, vt testatur idem Couar. loco citato. num. 4. Item, postea statuto, quo debitor frumenti liberatur, soluendo certam pecuniæ quantitatem pro quolibet frumenti debiti modio: quoniam interest Reipublicæ ciues, & rusticos plures habere, qui frumentum seruent: Si quis iurando hoc statuto cederet, irritum totum esset, Bartholus, Couarruias, Alciatus, vt ex eodem Couar. constat loco citato. Similiter solet esse statutum, Ne nobilis ob res alienum in carcerem mittatur, si bona non habeat; ex quibus debita pecunia solui possit. Si quis nobilis iurando hoc statuto cederet, nihil efficeret: quoniam est statutum ob publicum nobilium hominum bonum. Cæterum Imola, & alij, quos Couarruias citat loco citat. hanc Bartholi secundam regulam, & exempla minimè probant.

Tertia Regula Bartholi est: Contractus lege prohibitus in odium, & poenam eius, cuius gratia fit, si iureiurando firmetur, ratas, & firmas non fit; iusiurandum tamen nisi legitima auctoritate laxetur, remittaturue, seruari debet: Vt si quis iurauit se soluturum vsuras, cap. Debitores. De iureiur. & cap. Significante, de pignori. Item, si quis iurando promitteret latroni, hosti, tyranno, se daturum centum, ne occideretur ab eo: Si quis item iurauit se soluturum mille aureos, ne iniquè vexetur ab alio, in his vitæ est iusiurandum, ita vt seruandum sit, nisi Ecclesiæ auctoritate relaxetur, aut consensu eius, cui est facta promissio, remittatur; contractus tamen, hoc est, si promissum persoluitur, vim non habet; quoniam qui recipit promissum, & id facit per vim, aut metum, turpiter recipit; & præterea restituere debet. Et hanc Regulam omnes admittunt: nec tamè cum Bartholo conueniunt in quibusdam exemplis, quibus vitatur. Nam ait ille ex hac Regula colligi, vt si fili⁹ familias cedat iureiurando, Senatusconsulto Macedoniano, & creditori soluat post mortem patris pecuniam mutuo acceptam, dum pater viueret, non

confirmari iureiurando contractum, & tuta conscientia posse solutam repetere, quamuis mortuo patre debuerit promissum creditori soluere: quoniam, inquit, Senatusconsultum Macedonianum constitutum est in odium creditorum, vt constat ex l. 1. ff. Ad Senatusconsultum Macedonianum. In hoc exemplo cum Bartholo conuenit Abbas, non tamen Antoni⁹, & Imola, vt testatur Couar. c. citat. §. 3. nu. 4.

Quarta Regula Bartholi est: Quoties contractus, vel pactum solum iure ciuili prohibetur, potissimum ob priuatum iuratis commodum; si iureiurando firmetur, fit ratas, & firmas. Hanc quoque Regulam veram esse cæteri consentunt: at exempla quædam à Bartholo adhibita non omnes approbant. Ait enim contractum à prodigo, cui auctoritate iudicis contrahere est interdictum, iureiurando minimè confirmari, quoniam non est illi interdictum contrahere ob ipsius commodum priuatum; sed eo quod integro iudicio carere censetur. Hoc exemplum, & rationem Bartholi, teste eodem Couarrui. cap. citato. nu. 8. approbant quoque Baldus, Angelus, Paulus, Iason, Alexander: sed contractum eiusmodi iureiurando confirmari, sentiunt Antonius, Imola, Romanus, & Aretinus: quoniam solum prohibetur contrahere ob priuatum eius bonum. Sed Couarruias cum Bartholo sentiens ait esse illi interdictum contrahere, eo quod creditur pleno iudicio carere; sicut prohibetur furiosus, vel amens contrahere, nisi vterque contrahat curatoris auctoritate. At verò omnes, vt patet apud Couarruiam cap. citato, num. 3. admittunt aliud Bartholi exemplum de scemina fideiussionis contractum ineunte, & eum iureiurando confirmante: qui contractus fit ratas, & firmas ob iusiurandum adhibitum, licet contractus fideiussionis in scemina iure ciuili minimè subsistat, vt constat ex Senatusconsulto Velleiano: nam hic contractus lege Ciuili prohibetur, vt sceminarum priuato comodo consulatur. Præterea Bartholus distinguit: Quando lex prohibet contractum verbis in personam contrahentem directis, non confirmatur contractus iureiurando: nam qui contrahit, cum prohibetur lege contrahere, lethaliter delinquit, quoniam legem violat: at verò quando lex prohibet contractum verbis non in personam, sed in rem directis, contractus iureiurando confirmatur; quoniam qui contrahit, non peccat, eo quod non agit contra legem, cum non sit à contrahendo lege submotus. Sed hanc Bartholi distinctionem, & rationem eius, meritò plerique tum Canonici, tum Ciuilibus iuris interpretes cõfutant, Antonius Butrius, Ioannes Imola, Petrus Ancharanus, Abbas, Decius, Iason, Alexander, Paulus, & Couarruias docentes, siue verba legis prohibentis contractum, in personam, siue in rem dirigantur contractus iureiurando confirmatur, si solum fit lege prohibitus ob priuatum bonum; non peccat, qui contrahit, & contractum iureiurando corroborat.

Sed concessis primæ, & tertiæ Regulis Bartholi, cū Imola, ex his vnam efficitimus, quæ quæstioni propositæ in vniuersum respondemus. Quando contractus solus est iure ciuili interdictus, iureiurando interposito cõfirmatur, vt subiunctis patet exemplis. Si mulier res dotales, aut sibi donatas

propter

propter nuptias sine auctoritate Iudicis alienat, nulla est iure civili alienatio, ut constat ex *l. Julia. nu. ff. de fun. dotali.* & *Authent. siue à me. C. ad Velleian.* at verò si alienationem iureiurando confirmet, etiam sine auctoritate Iudicis, iusurandum alienationem confirmat. *c. Cum coniugat. De iureiurando.* & *cap. Licet. De iureiur. in 6. Item* lex civilis, ut habetur in *l. Pactum dotale. C. de collat.* & *l. Si quando. & l. Pactum quòd dotali. C. de pactis.* damnat pactum factum à filia in commodum, & bonum Patris, ut dote contenta in bonis paternis, non amplius succedat: at verò si filia huiusmodi pactum iureiurando confirmet, iusurandum pactum reddit ratum, & firmum, *c. Quamuis de pact. in 6.* Præterea donatio omnium bonorum etiam futurorum iure civili inutilis est, & inanis, *l. vlt. c. de pact. & l. hereditas. C. De pact. conuent.* Verum si iureiurando firmetur, vim habet. Amplius donatio absque insinuatione facta, iure civili infirma est, & irrita, at si iureiurando confirmetur, subsistit, ut docet Ioann. Andr. contra Bart. & Salicetum, teste Syluest. *donatio. a. q. 6.* Donatio quoque inter virum, & uxorem, aut inter patrem, & filium iure civili damnatur, at iusurandum si interponatur, eam confirmat, ut habet communis vtriusque iuris doctorum opinio: ut testantur Couarr. in *Rubric. de testament. p. 2. nu. 10.* & Syluest. *donatio. a. q. 4.* Pactum etiam de non reuocando testamento iam factò, iure civili non probatur; at ratum, & firmum est, si iureiurando firmetur. Similiter lex civilis prohibet, quo minus à viro fideiussores dentur pro dote restituenda; si tamen dotis restituendæ promissioni fideiussio accedat iureiurando firmata, valet. Item minor, nisi auctoritate curatoris, vel tutoris, & iudicis donare, aut alienare non potest. *l. Pupillus. ff. de acquiren. rerum dominio;* at si iureiurando donationem cõfirmet, ea vim habet: ita ut repeti non possit, quod fuerit per eum donatum, alienatumque, quamuis absque formula solenni iuris civilis ut habetur in *Authent. Sacramenta puerum. C. si aduersus venditionem.*

Quò efficitur, ut si statutum marito præcipiat, ne à rhas vxori donet vltra decimam partem suorum bonorum, & nihilominus si quis vir donando decimam partem excedat, & donationem iureiurando confirmet, iusurandum eam reddit ratam, & firmam. Sic etiam, si statutum vetuerit, ne pater filix, quam in Matrimonium collocat, det dotem vltra certam suorum bonorum quantitatem, consistet donatio vltra eam quantitatem, si iureiurando muniatur. Sequitur ergo, ut exempla à Bartholo supra posita ad secundam suam Regulam comprobendam, quamuis à multis alijs vtriusque iuris doctoribus comprobentur, incerta sint, & dubia, & multorum iudicio falsa. Si tamen contractus iure Canonico sit irritus, iureiurando non confirmatur. Vnde si clericus iurando cedat canoni, siue constitutioni, quæ prohibet quo minus Clerici coram Iudice Ecclesiastico conueniri queant, nullus est contractus. Similiter si pœna apponatur promissioni, aut stipulationi matrimonij futuri, licet iureiurando roboretur, est inutilis, & inanis, quia pugnat cum libertate coniugij, quam in matrimonio contrahendo ius canonicum requirit, & postulat in *c. Cum gemma. & c. Cum locum. De sponsalibus.*

Ex dictis efficitur, nudum pactum, & simplicem pollicitationem, si iureiurando firmetur, ita confirmari, ut actionem etiam iure civili producat: nam licet ex pollicitatione, quæ est vnus alteri præsentis, siue absentis facta promissio, iure civili non oriatur actio, nec item iure civili ex nudo pacto, quòd in duorum consensu, nulla causa intercedente consistit. *l. Iuris gentium. ff. Quinimo. ff. de pact.* sed iure Canonico ex eo actio nascitur, ut ait Glossa communi consensu recepta *c. 1. de pactis.* & proinde si nudum pactum, vel pollicitatio iureiurando muniatur, actionem vtroque iure gignit, ut ex communi sententia Couarruias ostendit in *c. Quamuis. de pact. in 6. p. 2. §. 4. nu. 13.*

Secundò queritur, An iusurandum contractus confirmet iure civili prohibitos, si per metum in eis positum fuerit. Communis est sententia, quam refert Couarr. in *cap. citato. p. 3. §. 4. nu. 2.* non confirmare: & in *cap. Cum coniugat. de iureiur.* habetur huiusmodi iusurandum esse seruandum, si fuerit absque vi, & dolo, & sponte præstitum: sponte interpretantur omnes, siue metu. Si queratur, an sit necessaria iurisurandi absolutio, ut quis possit agere contra iusurandum in contractibus metu interpositum? Duplex est opinio: Prima negat esse necessariam, Abbas, Felinus, Francus, Alciatus, quos citat Couarr. *lib. 1. varia. resolut. cap. 4. nu. 7.* & in *Epitom. ad 4. lib. Decre. p. 2. cap. 3. §. 5.* Secunda affirmat requiri. Hanc teneat Ioan. Monachus, Ioan. Andreas, Dominicus, teste Couarruias: qui similiter ait Abbas sententiam esse vsu receptam, licet secunda opinio magis cum iure consentiat: prima sententia mihi magis probatur.

Tertiò queritur, An iusurandum contractus iure civili interdictos confirmet, si in eis dolus contigerit? Respondeo non confirmare, ut patet ex *cap. Cum coniugat. De iureiur.* & *cap. Licet. de iureiuran. in 6.* vbi enim dolose contrahitur, is, qui contrahit deceptus, consentire minime censetur. Si ROGES, an ut is contra iusurandum agat, absolute iurisurandi indigeat? Communis est sententia, teste Couarr. in *cap. Quamuis. de pact. in 6. p. 3. §. 4. nu. 2.* non esse necessariam absolutiorem.

Quartò queritur, An iusurandum confirmet contractus, in quibus alter cõtrahentium grauius læditur in eo, quod sua interest. Dux sunt opinioniones: Prima negat confirmare, quam teneat, teste Couarr. in *cap. citato. p. 3. §. 4. nu. 3.* Ioan. Calderinus, Petrus Ancharanus, Antonius Butrius, Abbas: immo Decius eam communem esse testatur: & ratio est, quia deceptus, aut læsus, non creditur consensisse. Secunda opinio affirmat confirmare. Eam habent Archidiaconus, Francus, Imola, Alexander à Couarruias producti. Quidam has duas sententias conciliare contendunt, ita ut prima locum habeat, quando detrimentum, & damnum est rei acquisitæ in contractibus. Secunda verò, in contractibus, in quibus detrimentum est rei acquirendæ, quos Couarruias confutat, aliter concilians, ut prima locum habeat, quando læsus est quis, siue in re acquisita, siue acquirenda, ita grauius, ut sit damnum enorme: Secunda verò, quando non ita grauius læditur. Ex quo deducit, ut si Maior iuret contractum venditionis, in quo vltra dimidium iusti pretij decipitur, non possit agere, si decepto fuerit paulò maior dimidio, cum a-

liocui

liquo si contractus nullum iurifurandi haberet firmamentum, posset agere. *Glossa in L. Rem maioris. C. De rescindenda venditione. & Glossa in cap. penult. De empt. & vend.* Si verò, inquit Couarruias, deceptio sit immodica, & enormis, siue in contractu venditionis, siue cum quis cedit iure hereditatis acquirat, vel acquirenda; iurifurandum non confirmat contractum. Pari ratione Minor simpliciter contrahens iurifurando posito, eo ipso, censetur cedere beneficio etatis, hoc est, perinde contrahit, ac si maior etate esset: non tamen ex hoc excluditur à beneficio legis concedentis actionem, quando est deceptio ultra dimidium iusti pretij. Sic *Glossa paulo ante citata.* Hoc tamen intelligitur, nisi promiserit se non facturum contra contractum, nec ratione minoris etatis, nec alia qualibet causa. Ita *Glossa prædicta*, sic etiam si Minor cedat hereditate acquirata, vel acquirenda, cedit beneficio minoris etatis, ita ut facere contra contractum non possit.

Quintò queritur: Quo pacto iurifurandum contractum confirmet iure civili interdictum? Quod est querens, an ita confirmet, ut contractus omnino valeat, an verò ita, ut is qui iurauit, id præstare debeat, quod iurando promisit, nisi iurifurandum legitima auctoritate relaxetur: nam plurimum refert, an iurifurandum primo modo contractum confirmet. Si enim ita confirmet, non solum is, qui iurauit, debet id, quod promisit, exsoluere, aut stare conuentis, sed etiam eius heredes, aut ceteri, qui ius habent; debent pariter promissum, aut contractum seruare. Præterea etiam si iurans, iurifurandi vinculo Ecclesie auctoritate soluitur; non idcirco potest contrauenire contractui, qui ob iurifurandum interpositum est ratus, & firmus. Si verò solum secundo modo contractus iurifurandi firmetur, is qui iurauit, debet promissum seruare, alioqui se periurij crimine obstringit; heredes verò, & ceteri non debent promissis stare, & promissa persolvere, quia nullo se iurifurandi vinculo alteri obligarunt, & iurifurandi vinculum ad heredes non transe.

Dux sunt opiniones: **Prima** affirmat iurifurando ita contractum confirmari, ut non solum is, qui iurauit, periurij crimine incurrat, si promissa non seruet, sed etiam contractum valere, ita ut heredes debeant stare rebus contractis, & ita stare, ut si is qui iurauit, vel eius heres aduersus contractum aliquid efficiat, irritum sit, & inane. Ita opinantur teste ipso Couarr. in cap. *Quoniam de pactis. par. 2. §. 1. num. 7.* Ioan. Monachus, Io. Andr. Archidiaconus, Ioan. Calderinus, Ioan. Lignanus, Fericus, Abbas, Petrus Ancharanus, Ioan. Imola, *Glossa*, Bartholus, Baldus, Cynus, Alciatus, Curtius iunior: immo ait Abbas hanc sententiam esse communem; idem etiam testatur Couarruias in cap. *Quoniam de pactis, in sexto. par. 2. §. 1. num. 7.*

Secunda opinio docet contractum iurifurando solum confirmari, ita ut is, qui iurauit, debeat præstare promissum, alioqui periurij scelere se polluet: sed si violato iurifurando rem contra conuentum, & pactum alteri dederit, donatio consistet. Item eius heredes non oportet conuenta seruare, nec ipse, qui iurauit, debet præstare promissa, si iurifurandum legitima au-

thoritate relaxetur. Ita sentiunt Antonius Butrius, Ioannes Faber, Cumanus, Fortunius, Iason, Igneus, quos refert Couarr. loco citato. At prima opinio cum sit communi Canonici juris interpretum, immo legum etiam Doctorum consensu recepta, amplectenda est: mihi enim verior apparet, remque vnico exemplo ex ijs, quæ paulo ante proposui, declaro. Donatio absque infirmitate facta iure civili rata, & firma non est; eam tamen iurifurandum confirmat hoc sensu, quod is qui iurauit, non solum ut iurifurandum seruet, donare debet, quod promisit; alioqui periurij culpam contrahit; sed si non donet, eius heredes sunt ad donandum compulsi, & is qui iurauit, repetere rem donatam iure non potest, licet iurifurandum Ecclesie auctoritate relaxetur, quoniam donatio iurifurando firmata subsistit, & vim habet.

Sextò queritur, Quo pacto, cum quis iurat se soluturum vsuras, iurifurandum promissionem confirmet, quæ alioqui, si simplex, & nuda tantummodo fuisset, nihil penitus valuisset? cum tamen paulo ante in tertia Regula Bartholi communi omnium sententia recepta dictum sit; Contractum in odium, & poenam eius, cuius gratia fit, lege interdictum, non confirmari iurifurando. Ratio questionis est, quia promissio simpliciter facta vsurario, latroni, hosti, tyranno ob metum mortis, aut ei, qui vexat iniquè, irrita est, & inanis, ergo nec iurifurando constabilita sit rata, & utilis, quoniam iurifurandum firmare non potest id, quod est alioqui irritum, & inane. Præterea, Regula iuris præcipit, ut id, quod alteri accedit, vim & naturam sequatur eius, cui accedit ea. *Accessorium de regul. iuris in 6. & L. cum principalis. ff. de reg. iuris.* ergo si iurifurandum promissioni accedit, quæ irrita est, & infirma, irritum erit. Nec obstat, quod iurifurandum contractus confirmet, qui alioqui non iure subsisterent, ut patet ex questione proxima: hoc, inquam, nihil impedit, quoniam ut iam dixi, iurifurandum confirmat contractus, quos ius civile non probat: sed ius Canonicum constituit, ut eiusmodi contractus iurifurando firmati, vim habeant. At cum quis latroni promittit se ei centum daturum, ne ab eo occidatur, nulla est iure naturali promissio, ergo non potest iurifurando firmari.

Caietanus 2. 2. q. 89. a. 7. in respons. ad tertium, de hac questione disputans, multa dicit, sed reuera questione non soluit: sicut nec Sot. lib. 3. de iust. q. 1. a. 7. in 3. argumento, propositis argumentis aptè respondet: quoniam uterque auctor tanquam certum concedere videtur, quod mihi non solum incertum, & dubium, sed fallum etiam apparet. Fatetur enim illi eiusmodi promissionem simplicem, esse per se irritam, & inanem. Caietanus nullam esse promissionem opinionatur: quoniam fit, inquit, promissio homini, & cum ei sit inutilis, quia restituere debet, si ei promissum soluat, nullius est momenti. Sed hoc merito Sotus confutat; satis enim est, si is qui promittit, in promittendo bene agat, si quidem tunc bonum iurat. Sotus verò censet irritam esse per se promissionem quoniam is, cui fit promissio, extorquet eam, & cogit alterum promittere, At nec hoc satisfacere alij videtur, quoniam etiam is male facit, ceterum qui promittit, bene agit: quare si promissio irrita est per se, ut illi volunt, non video quo pacto iurifurando

Fando firmetur. Neque enim iusiurandum confirmat, quod est per se, hoc est iure naturali irritum, & inane. Arbitror itaque dicendum eiusmodi promissionem, quantum est ex iure naturali, non esse irritam, quoniam est vsurarius, vel latro turpiter promissum exigit, & turpiter ratum, & acceptum habet; tamen qui promittit, haud malè promittit: nam promittit, ut seipsum ab iniqua vexatione liberet, & ut salutem, & vitam tueatur, & seruet. Cum deinde promissum exoluit, non peccat, quoniam peccatum non est in eo, quod fidem datam seruet, & quod promissa soluat. Solum igitur delinquit vsurarius, vel latro, tùm in exigendo promissum, & id ratum habendo; tùm in accipiendo solutum. Vnde cum huiusmodi promissio simplex irrita non sit iure naturali, & alioqui rata esset, & firma, si iura humana, ciuilia, & canonica eam ratam, & acceptam haberent, iureiurando confirmatur, quia ius Canonicum statuit, ut iusiurandum seruetur, cum sine interitu salutis seruari possit. Quare simplex promissio vim non habet, quoniam ius humanum noluit, ut haberet ad odium, & poenâ eius, qui turpiter, & iniquè exigit: firmata verò iureiurando subsistit, quia nullum est ius humanum, quod eam inutilem, inaneque reddat. Est autem hoc censurata, & firma, quod is, qui iurauit, debet promissum exoluere, nisi eius iusiurandum Ecclesie auctoritate relaxetur: relaxato tamen iureiurando, liber est ab obligatione, quam soluere debebat, ut cum Abbate docet Couarr. in cap. Quamuis de pactis, in 6. par. 2. §. 3. n. 2. & licet soluerit, ne peritius esset, potest solum repetere; quoniam non iurauit, se non repetiturum. **Dices:** Quid si iurauit se nunquam soluturum? **Respondeo,** tunc necesse esset petere ab Ecclesia eiusmodi iusiurandi relaxationem, ut colligitur ex cap. 1. de iureiuran. **Insistes:** Quid si iurauerit, non se petiturum iusiurandi absolutionem? **Respondeo,** nihilominus posse petere, quoniam tale iusiurandum bonos mores euertit, ut annotauit loco citato, Couarr. **QVAERES** causam, cur iura statuerint, ne simplex promissio vim habeat, & tamen habeat iureiurando firmata? **Resp.** negari non posse, quin etiam iure humano decerni queat, ut eiusmodi promissio iureiurando etiam firmata non valeat, quemadmodum iure quoque humano posset constitui, ut ipsa simplex promissio vim & firmamentum haberet, sicut iure naturali rata, & firma habetur: id enim meretur is, qui turpiter promissionem extorquet. Sed ius Canonicum ob cultum, & venerationem iuriurando debita noluit promissionem iureiurando firmatam irritam reddere, sed voluit ut is, qui iurauit iusiurandum seruet, aut relaxationis beneficium impetret, aut si promissum exoluerit, officio Iudicis repetat; & ita iusiurandi cultus debitus retinetur, & sic promittentis bono consulitur, & peccatum exigentis turpiter, & iniquè iusiurandum, debite punitur. Vnde Regula iuris in c. Accessarii, De reg. iuris in 6. & Regula in l. Cum principalis, ff. De reg. iuris, ubi dicitur: *Cum principalis causa non consistit, nec ea, quae sequuntur locum habent:* nihil obstat, quia iusiurandum, quando principali accedit, contra, aut praeter leges ciuiles, vim habet, principale non itè: ut cum communi doctorum sententia docuit Couarr. loco citato.

Septimò quaeritur, An iusiurandum ex animi perturbatione, nimirum ira, & tristitia interpositum in promissis sit alicuius momenti? De qua quaestione Abb. in c. Sicut ex litteris, de iurein. Si lib. 4. q. 9. Angel. iura. 5. n. 8. & Io. Andr. Antonius, & ceteri in c. Sicut ex litteris, de iurein. Si perturbatione rationis usum non adimat, iusiurandum vim, & locum habet, quamuis facilius Ecclesie auctoritate relaxari queat. Cuiusmodi est iusiurandum, quo quis in naufragio, belli, pestis, & hostium periculo Deo promittit, ac iureiurando confirmat se aliquid facturum, si liber, & saluus euaserit: cuiusmodi etià est, cum quis graui infirmitate pressus, aut calamitate deiectus aliquid iurando promittit.

Octauò quaeritur, An iusiurandum sit ratum, & firmum, quod cum poenae adiectione interponitur, & propterea poenale vulgo vocatur: ut si Titius iuret se certam pecuniae quantitatem loco elemosynae in usus pauperum daturum, vel quippiam aliud facturum, si in certum peccati genus incidere? **Respondeo,** eiusmodi iusiurandum vim habere. Animaduertendum tamen est, posse dupliciter adhiberi: Primum, ut si iuret quis nunquam se certum peccati genus commissurum, & deinde iuret similiter se elemosynam pauperibus erogaturum, si in illud delicti genus incurrit. In quo duplex est iusiurandum, ut constat: prius enim est absolutum, alterum est cum poenae adiectione: nam primum iurat Titius se nunquam certum peccatum facturum; deinde verò, se daturum elemosynam, si in illud incidere peccati. Altero modo potest eiusmodi iusiurandum interponi cum adiectione poenae tantummodo; ut si Titius iuret certam elemosynae quantitatem se pauperibus largiturum, si hoc aut illud peccatum commiserit, Non enim iurat se id peccati non admittiturum: siue primo, siue secundo modo iusiurandum interponatur, vim habet, ita ut iuras seruare id debeat. Sed si primo modo quis iuret, peritius est, tum si in peccatum incurrat, tum etiam si in peccatum lapsus poenam non soluat. Si verò secundo modo iuret, non se perituri scelere deuincit, si peccatum admittat, sed si peccato contracto poenam promissam non perferat. Hoc loco quaeri poterat, an poenale iusiurandum, quo quis promittit, si in certum peccati genus incidere, Religiosorum institutum suscipiam: auctoritate Episcopi, vel alterius relaxari, commutari iue queat; sed postea hanc quaestionem commodius disputabo in hoc lib. cap. 10. q. 3.

Nonò quaeritur, Quo pacto iusiurandum, quod sub conditione adhibetur vim habeat? **Respondeo,** huiusmodi iusiurandum conditionale vocari, quoniam cum conditione interponitur. Notandum est ex Glossa in cap. quemadmodum, de iureiuran. plerumque in iureiurando conditione tacite contineri, & intelligi, quales sunt multae conditiones, nimirum haec, si Deo placuerit; itè haec, si Romano Pontifici, aut Principi, aut Superiori Praefecto acceptum, gratumque fuerit; haec etià, si res in eodem statu permanerit; item si mihi à promittentibus cum iureiurando fides seruabitur; et itè: si à me petatur res honesta, & qua fieri commodè possit. At verò iusiurandum non dicitur cum conditione, quia tacite contineat vnâ, aut plures ex his conditionibus suprapositis, & alijs similibus: eas enim conditiones iusiurandum suapte natura re-

tura requirit: quo modo etiam legata non dicuntur conditionalia, quia tacite conditiones habeant, quas per se ipsa deposcunt. Dicitur itaque iusurandum cum conditione interpositum, quādo quis iurando promittit conditione expressim adiecta; ut si iurando promittas mihi te daturum centum, si cras pluerit, aut si filius tuus ex Asia saluus redierit. Et huiusmodi iusurandum ante conditionem impletam vim non habet; habet tamen impleta conditione. Hoc autem locum habet, quando totus conditionis eventus impletur: fieri enim potest, ut conditio duas, aut plures partes contineat, ut si iures, Dabo tibi centum, si filius meus ex Asia sanus redierit, non mihi te obligasti, si redierit infirmus. Si tamen iusurandum ob duas causas adhibeatur, vim habebit etiam si vnus tantum illarum effectus acciderit: Ut si iures te Romam iturum, ut fratrem iniustas, & sanctorum Apostolorum lumina venereris, & tua peccata redimas, tamen si frater tuus in Vrbe decesserit, obligatus es Deo ad eundem Romam, quoniam te iureiurando ei obstringisti ob duas causas, quarum altera consistit, & permanet. Animaduertendum est etiam iusurandum cum conditione interponi, siue conditio per particulam, si, siue per particulam, ut, siue per aduerbium, quando, siue per aliquid aliud, quod idem significet, exprimitur: Velut si iures te mihi centum daturum, si filius tuus ex morbo conualuerit, vel quando conualuerit, vel ut conualescat.

Decimo queritur, An iusurandum metu extortum valeat? Hanc questionem diluit l. c. 11. q. 12.

Vndecimo queritur, An matrimonium metu quidem contractum, sed iureiurando firmatum vim habeat? Hanc quoque questionem tractaui, quæst. 17. eiusdem libri, & capit. 12.

Duodecimo queritur, An sponsalia per metu extorta, sed iureiurando firmata subsistant? Ad eam quoque respondi supra dicto lib. & cap. 9. q. 14.

Decimotertio queritur, An iusurandum per procuratorem, vel nuncium præstari queat? Teste Couarr. in cap. *Quamuis pactum, de pactis in sexto. par. 1. §. 4. num. 7. & 8.* Baldus sentit in feudo, cum quis fidem dat, qua promittit se futurum fidelem ei, a quo feudum accipit, iusurandum per procuratorem adhiberi non posse. At verò communi Pontificij iuris interpretum sententia receptum est, iusurandum interponi posse per procuratorem ad id speciale mandatū habentē, ut colligitur ex cap. *Nullam, de iuram. calumnie in sexto. sic Glossa, ac Doctores; & ex l. 1. §. 1. in fin. de statu Regular. in 6.* Si obijcias; in iusurandi obligatio est persona, quia est vinculum & nexus, qui ex religione manat, ac surgit; ergo nequit per procuratorem, vel nuncium præstari. Respondeo iusurandi vinculo non obligari procuratorem, vel nuncium, qui non suo, sed nomine domini iurat, sed obligari dominum, qui per procuratorem, vel nuncium iusurandum præstat: & proinde iusurandi obligatio non nisi dominum iurantē obstringit, ac tenet. Sed questio est, an iusurandum possit per procuratorem interponi speciale mandatū habentē etiam in ijs causis, in quibus lex proprium iusurandum requirit? Alexander teste Couarrua affirmat etiam tunc posse per procuratorem iusurandum præstari. Sed verius est quod docet Couarr. loco citato, quando actus est talis, ut per alium fieri queat, iusurandum potest per procuratorem adhiberi, ut est iusurandum, quo promittitur fidelitas erga alterum: iusurandum, quod in contractu, vel lite interponitur: quando verò contractus est eius conditionis, ut per alium fieri nequeat, non potest iusurandum per procuratorem interponi, etiam si peculiare ad id mandatū habeat: cuiusmodi est iusurandum, quo quis testificari debet: quod proprium esse eius, qui testificatur, necesse est: & de hoc loquitur cap. *Liter. de testibus, ut in eo cap. Abbas, & Petrus Ancharanus tradiderunt. Item* quando lex, vel Canon requirit expressim, ut quis propria manu iuret, siue iusurandum præstet, tunc nemo iure potest per procuratorem, vel nuncium iurare, ut Couarr. testatur.

Cap. VIII.

Quo pacto iusurandum, quo quis se alteri obligat, interpretari debeamus.

Primo queritur, An iusurandum interpretandum sit iuxta iurantis mentem, & sensum, si is, cui iusurandum præstatur, aliter accipiat? Respondeo, ex communi omnium sententia, in foro conscientie semper esse accipiendum iuxta iurantis mentem; ut colligitur ex cap. *Quamuis que. 22. q. 5. & ex Gratiano in c. Qui peierare, eadem causa, & quæst. §. Ex his omnibus, & ex cap. 1. de iuram. in 6.* In foro tamen iudiciali semper est iudicandum secundum communem sensum, quem reddunt verba ipsa, & secundum vtriusque iuris Regulas, & communem hominum usum, ut constat ex c. *Literis, de sponsalib. & ex l. Liberatorum. §. Quod autem Cassius. ff. de legatis 3.* Si queras, quid sit agendum, cum dubitamus, iurauerit necne quis; item cum ambigimus, habuerit necne voluntate sese iureiurando obligandi? Angel. iuram. 5. n. 10. censet, interpretari nos oportere, eum nullo iusurandi vinculo teneri. At Silu. iuram. 4. q. 7. verfic. *Quartum si sumus in dubio*, Archid. Abb. & Rosellā sequutus affirmat eiusmodi hominē iusurandum obseruare debere, ne peccati periculo sese obijciat, quamuis si non seruet poena periurij puniendus non sit.

Secundo queritur, An cū quis mihi imperauerit, ut certū puerulū apponam ad ædes alterius, & ego alteri tradā, ut ipse apponat, iurare tuta conscientia possim me non apposuisse? Quod est querere generaliter, an iusurandum, quo iuramus non fecisse nos aliquid, accipiendum sit in eum sensum, quo is aliquid fecisse censetur, qui non solum verè fecit, sed & qui fieri alteri mandauit hoc est, qui non per se ipsū, sed per alium fecit? Respondeo, iusurandum non solum esse interpretandum secundum communem sensum, quæ verba verè significant, sed etiā secundum communē eum sensum, in quo Canones, Leges, & Iura voces solent accipere: & secundum leges, & Canones aliquis fecisse dicitur, non solum cū per se ipsum verè fecit, sed etiā qui per alium fecit, is enim iuris fictio fecisse censetur. L. 1. §. *Dei esse. ff. de vi, & vi armata*, vbi dicitur: *Dei esse is etiā videtur, qui mandauit, vel iussit.* Et L. *Itē apud Labeonē, §. Fecisse. ff. de iniurijs. habetur: Fecisse vim conuinci, non tantum is videtur, qui vociferatus est, sed is quoque, qui concitauit alios ad vociferationē, vel qui summus, ut vociferentur.* Hæc ibi